

UČITELJSKI TOVARŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja vsak mesec po celi poli. Velja za celo leto v tiskarnici in po pošti 1 gld. 50 kr. nov. dn., za pol leta 80 kr. nov. dn.

Tečaj I. v Ljubljani 1. velikega serpana 1861. List 8.

Koliko računskih načinov naj se pri začetnem nauku o računanju ali rajtanju razločuje in vadi.

Po navadi se šteje čvetero računskih načinov. Tudi jaz ne mislim tega splošnega pravila ovreči in kaj novega začeti; vendar bi rad učiteljem po ljudskih šolah pokazal, kako naj se sploh ravná s števili, da bi se ne zgrešila naravna pot, in da bi bil ta nauk razumljiv in otrokom koristen.

Če premislimo 4 rajtbe, namreč soštevanje, odštevanje, množenje in deljenje po njihovem pravem pomenu, vidimo, da se po njih števila spreminjajo; — po soštevanji in množenji se dano število pomnoži ali povekša, po odštevanji in deljenji se pa zniža ali pomanjša. Tedaj bi bilo vse računanje, s katerim se pečamo, le premenjenje števil, ali pomnoženje, ali pomanjšanje. Vendar ni tako. Med praktičnimi nalogami računstva so tudi take, pri katerih se števila ne spreminjajo, temuč se le primerjajo, pri katerih tedaj preudarjamo, katero število je večje; in ako te primerjavne naloge bolj na tanko pregledamo, vidimo, da se to primerjanje ravno tako, kakor množenje in zniževanje na dvojno vižo opravlja, ker prvič se mora povedati, za koliko je število večje memo števila, — drugič pa: za kolikrat je večje ali manjše.

Pervikrat iščemo razločka, drugo pa, kolikrat je število v številu zapadeno.

Ako tedaj te imenovane rajtbe prištevamo k navadnim štirim, imamo skup 6 rajtb. Imenujmo jih 6 računskih opravil, da se ločijo od unih 4 poglavitnih rajtb. Ker se pa odštevanje

od iskanja razločka, kakor tudi razštevanje od iskanja zapopadka v teorii ne loči, se te opravila med sabo premené, če se zavoljo tega ložeje in pripravnejše rajta. Zato se tukaj po dvoje opravil, ker se ravno tisti odgovor dobi, le v eno strinja, ali to so le umetniške pota. Prosta pamet vse drugače misli, in si išče naravnih potov. To se naj ložeje spozná iz praktičnih nalog in djanskih izgledov. Otrokom praviti od 6 rajtb bi ne bilo kaj prikladno; zadosti je, da jih le djansko rabijo.

Po teh splošnih opombah bomo posamezno dokazovali, kako in zakaj se moramo ozirati na vseh 6 opravil, ako hočemo, da bo računski nauk dobro vredjen; po tem bomo pa tudi pokazali, kako da se deloma eno z drugim strinjajo, tako, da poslednjič, kadar z večimi števili računimo, le še čvetero opravil razločujemo. Zraven bomo tudi vidili, da veliko tistih, ki mislijo, da pri številstvu le 4 rajtbe rabijo, jih resnično 6 rabijo, dasiravno ne vedo.

Kar se tiče naj pred teh 3 opravil, namreč: doštevanja, odštevanja in razločenja, katero skupaj sliši, se poslednje dvoje opravil (odštevanje in razločenje) zavoljo doštevanja med sabo loči. Če pa hočemo ta razloček po doštevanji spoznati, vzemimo doštevanje v tisti goli obliki, kakoršna je pri drugih računskih opravilih, da se namreč število za število povekša. Na navadne naloge, kakoršne se nahajajo pri soštevanji s številkami ne smemo misliti, ker te so sestavljene naloge. Kadar iz glave soštevamo, v resnici le doštevamo, ker se le od dveh števil govori. Ako je nauk vredjen in temeljit, se število, katero se prišteva, razloči od števila, h kateremu se prišteva.

Naloga je, postavim: Janez ima 7 kr., Tone jih ima 9 več; koliko jih ima Tone? — Učeniku ne sme tukaj vse eno biti, ali bo učence teh 7 kr., ktere ima Janez k Tonetovim 9 kr. prišteval, ampak mora paziti, da učenec Janezovih 7 kr. za 9 povekša, ali kar je vse eno, k 7 prišteva 9. — Pri takih nalogah se morate dani števili, — imenujmo ji poglavitno število in doklado, — ravno tako na tanko razločevati, kakor pri množenji množenec in množivec; razločevati se morate, dasiravno se odgovor ne spremeni, če se med sabo premenite. Ako se v kaki nalogi poglavitno število in doklada posebej ne ločita, se vzame število, katero se popred imenuje, za poglavno število, in drugo za doklado. Pri nalogi: Koliko je 48 in 7? — je tedaj 48 poglavno število in 7 je doklada ali število za kolikrat

se mora 48 povekšati. Če pa rajtamo, koliko je 7 in 48, je 7 poglavno število in 48 doklada. Tudi pa se morete te števili premeniti, ako je priložno, tedaj se tukaj more reči: 7 in 48 je toliko kakor 48 in 7. To pa naj se tako vravnjuje, da se učenci primerjanja popolnoma zavedó.

(Dalje prih.)

T e č n o u č i l o.

O b l e k a.

S n o v a. Suknja, plajšč, životnik, hlače, ruta za vrat, ovratnik, nogovice, srajca, hlačniki, rokovice, klobuk, kapa, čepa, čevlji, škornje, žepna ruta.

U č b a. Suknja je oblačilo. Kdo naredi suktnjo? Iz česa? Iz česa še? Suknja ima koler, sprednje dele, rokave, stan in život. Suknja se zapnè; s čim? Gumbi ali knofi so koščeni, nekteri so prevlečeni, nekteri so svitli, beli, rumeni i. t. d. Suknja pokriva zgornji del života. Suknje so kmečke in gosposke. Včasi oblečemo tudi dve suktnji; kdaj? zakaj? Kakšen je jopič? — Plajšč ogernemo čez druge oblačila; kdaj? zakaj? Plajšč je kratek ali dolg, z rokavi ali brez rokavov. Ktere oblačila pa oblačimo tudi še namesti plajšča? — Životnik ali podjopič ima sprednji in zadnji del in koler, — rokavov pa nima. **Z** životnikom si pokrívamo persi. — Hlače nam pokrívajo spodnji život. Imajo dve hlačnici, ktere ste dolgi ali kratki. Hlače so suknene, pisane, pertene, jerhaste i. t. d. — Ruta za vrat je črna, bela ali pisana, volnata, svilnata ali iz kake druge robe. — **Z** ovratnikom se vrat ovije; kdaj? — Nogovice so pletene ali tkane. Kdo plete nogovice? Iz česa? Nogovice privezujemo s podvezicami. Kratkim nogovicam pravimo žoki. — Srajca je navadno iz platna. Kdo jo naredi? Srajco oblačimo na goli život pod druge oblačila. Srajca mora biti večkrat oprana. S hlačniki imamo hlače pripete. — Včasi tudi rokovice na roke nataknemo; kdaj? zakaj? Rokovice so iz usnja, iz volne i. t. d. So černe, rumene, rujave, pa tudi bele. Imajo pet perstov, pa so tudi take, ki imajo štiri perste skupaj in palec posebej. — Klobuk pokrívamo na glavo. Ima štulo in kraje, in je iz klobučine. Klobuki so nizki in visoki, z ozkimi ali s širokimi kraji. Dečki dev-

ljejo za klobuk šopke pozlačenega rožmarina in lanenih glavic. Po letu imamo namesti klobuka slamnik, kateri je bel ali črn. Klobuke dela klobučar, slamnike pa kitarji in slamnkarji iz slame. Včasih imamo tudi kape namesti klobuka ali slamnika. Kape so pisane ali kosmate. — Ženske pokrivajo na glavo čepe in zavijače, ali bele peče. Kaj storé dečki s pokrivalom, kadar koga imenitnega pozdravijo? Pridni dečki se radi odkrivajo. Kaj pa rečejo, kadar se odkrijejo? Kako pa dekleta pozdravljajo? — Čevlji in škornje so iz usnja. Kdo jih naredi! Peté so iz močnega usnja; zakaj? Čevljar nabije čevlje in škornje na kopita; zakaj? Čemu so nam čevlji in škornje? Otroci tudi bosí hodijo; kdaj? — Čemu nam je žepna ruta? Čemu nam je sploh obleka? Recite: Z obleko si telo pokrivamo in gremo. Obleka človeka lepša, ali pa ga kazí. Vendar ni prav, če človeka vselej po obleki sodimo. Samo lepo oblačilo te ne bo častilo; previdnost in modra glava, to je slava prava. — Ktere oblačila imajo dečki, dekličí, možje, žene? Ktere oblačila oblačimo po zimi, po letu, o nedeljih in praznikih, o delavnikih? Ktere oblačila so suknene, platnene, volnate, usnjene? Ktere oblačila so iz klobučine in kožuhovine? — Otroci imajo radi lepe oblačila, zato pa jih morajo tudi lepo varovati. Premožni ljudje imajo praznične oblačila tudi iz svile. Svilnate oblačila so drage in se tudi ne podajo ljudem, kateri si morajo kruh z rokami služiti. Neumno in tudi pregrešno je, če ima človek drago in ošabno obleko. Prosta in čedna obleka se vsakemu človeku naj bolj podá.

Naj lepša obleka za mlade ljudi
Je tíha ponižnost in čistost vesti.

Čímu nam je sadje in sadno drevje?

Na vsaki prostorček si vsadi drevó,
Ga pridno odrejaj — k dobičku ti bo!

1. Zrelo sadje je dobra in zdrava hrana za mlade in stare, za zdrave, pa tudi za bolne ljudi; nekterim bolnikom služi sadje še celó kot zdravilo. Vživa se lahko sirovo ali suho, kuhano ali pečeno.

2. Zlahtno sadje se lahko dobro proda in v denar spravi.

3. Iz zrelega sadja se nareja vino in jesih. Še celo gnjilo sadje se lahko porabi, ter kis in žganje iz njega napravi.

4. O slabi letini in pičlem pridelku poljskih sadežev, se znabiti ravno sadno drevje dobro obnese, in nas brani velike lakote.

5. Sadno drevje po vaseh okoli pohištev brani o požaru ognju, da se dalje ne širi.

6. Iz lesa nekterih sadnih dreves se naredi naj lepše hišno orodje.

7. Kadar o hudi zimi pri hiši derv zmanjka, in ni moč v goro po-nje, nas more kako staro, opešano, suho drevo iz verta rešiti hudega zmerzovanja.

8. Sadno drevje nam dela tudi veselje, ker naj bolj kinča spomladi vso vživljeno naravo s prelepim cvetjem, ter nam živo kaže dobroto našega stvarnika. Tudi nas ohlajuje s prijazno senco v hudi vročini.

9. Sadno drevje nam še celó na duši koristi. Ali ne kažemo s sadjorejo v djanju ljubezni do svojega bližnjega? Ali ne slišimo večkrat poštenega človeka, ki se z dobrim sadjem poživlja in gosti, reči: „Kako dobro je to sadje! Bog mu daj dobro, kdor je to drevo vsadil!“ i. t. d.

10. Ako bi bilo povsod dovolj žlahtnega sadja, bi bilo tudi manj tatvine; tedaj manj greha, sosebno pri mladini.

Sprejmite, ljubi tovarši učenci, te verstice, ter jih svojim učencem bolj obširno in na tanko razjasnite! Vnemajmo mladost vzajemno z vso močjo za sadjorejo; vidilo se bo, da naš trud ne bo zastonj. Zavoljo tega pa tudi neprenehoma prosimo, da nam bojo soseske kaj kmali blizo šol primerne prostore za drevesnice odkazale in pripravile, brez katerih učenik res ne more kaj prida storiti za sadjorejo.*)

J. R. Ribniški.

P a š n i k.

Duh časa. Učitelj ima otroke sedanjega časa, in jih mora tudi odrejati za sedanji čas. On mora tedaj vediti, kaj je duh časa, to je, on naj, kolikor toliko spoznava, ktere misli sploh med ljudmi vladajo. — To pa je zeló težko, in varovati se je

*) Naj bi nam naši ljubi tovarši, kteri imajo že drevesnice, povedali — kako so jih dobili, in kako da v njih naj bolj spešno ravnaajo. *Vredn.*

treba, da pri takem presojevanji človek ne zajde na krive pota. Učitelj naj mirno razločuje, kaj je v duhu časa pravega, kaj zmotenega, kaj je dobro, kaj škodljivo, in potem naj se ravná po pravilu: „Izobražuj svoje učence iz njih časa za njih čas — pa le z dobrim sadom pričnega časa za pravi sad prihodnjih časov.“ — Čas naj bi služil nam, in mi času. — Poglavitne dobre znamnja v duhu časa so: pravica in sveta vera v vseh okoliščinah in mirno družinsko življenje. — In če bi duh časa se toliko prevergel, da bi namesto pravice nastopila samovoljnost, namesto svete vere pa brezbožnost in razujzdanost, — potem ni treba prašati, kakošno vreme da nas čaka. — Veliko jih je, ki sedanji čas presojujejo, in pravijo: „Sedanji čas prekosi vse prejšnje čase. Preteklost in sedanost je kakor noč in dan.“ — Drugi ostrejšje sodijo, rekoč: „Sedanji svet je prav do dna popačen, in se z nekdanjimi časi nikakor ne more meriti.“ — Oboji prenapeto mislijo; — srednja pot s tovaršico skušnjo je naj boljša in gotovša. — Ne more se tajiti, da so sedanji ljudje vseh stanov bolj omikani in prebrisaní, kakor so bili sploh ljudje prejšnjih časov. — Tudi pa se mora poterediti, da se je med splošno omiko sedanjega časa marsikaj vrinilo — in veliko lulike pokazalo, — in kakor gre za lučjo vedno tudi senca, tako se godi tudi pri duhu časa. — Spoznati moramo, da prava omika in sreča le tam cvete, kjer se večno s časnim druží, — kjer mir gospodari in ljubezen gospodinji. — Učiteljevo geslo v vseh okoliščinah naj bo: „Vse dobro je dobro, — naj bolje pa prava kerščanska omika.“

Laž. Si kaj tacega zmisli, kar ni res, ni težko; — pa laž zopet poravnati in jo z resnico pobratiti, to je težko. — Vsaka, še tako majhna laž, naj se pri otrocih hudo zatira.

Iskra.

Dobro delaš, če učiš, —
 Boljšega pa več storiš,
 Ako s svojim zgledom kažeš,
 In z besedo se ne lažeš; —
 Vse, kar čes, da kdo stori,
 Stori tudi prvi ti!

Cvetlični šopek. Ljudje, kateri se ogibljujejo posvetnega šuma in premišljujejo božjo postavo in voljo, in se zraven včasí posvetujejo z dobrimi, modrimi ljudmi, — večkrat vidijo, kar drugi ne vidijo, in slišijo, kar drugi ne slišijo. Nespamet-

neži imajo svoje serce v ustih; pametni pa imajo svoje usta v sercu. — Moder človek nič ne porajta, kaj govore drugi ljudje; on le skerbi, da je sam miren v sercu. — Nečimerni prijatli so tatje, kateri nam kradejo dragi čas; pobožni in modri prijatli pa nas uterjujejo v dobrem, in so naši pravi prijatli.

Mladike. (Spisal Janez Bile.) Tiha noč pokriva trudni svet. Nič se ne gane, le veter po vejicah pihlja in šumlja, ter moti ponočno tihoto. Na nebu sveti tisučkrat tisuč zvezdic, in mesec se med njimi dalje pomika in s srebernim bliščem razsvitljuje oblake, ki ga obdajajo. — Terdoserčnik! ali te ne gane lepota stvarjenja? Ali ne veruješ v božjo previdnost? Povzdigni obličje, in glej na nebo! Zvezde ti bodo rekly: „Gospodova roka nas je nad obnebjem pripela, da v tihih nočih vaše serca razveselujemo“. — Luna ti bo povedala: „Glej, Gospod mi je ukazal, da razsvitlujem zemljo, katero je solnce zapustilo.

Vela cvetica! Oj, kako si podobna nesrečnemu človeku! Ko si še krasno cvetela, in si še imela v nedrih sladko medico, takrat so čverste čebeličice letale pri tebi in mile pesmice šumljaje serkale tvojo medico. Zdaj pa, ko je slana tvoj kinč uničila, ko si glavico pobesila, — zdaj si sama. Človek! koliko si imel prijatlov, ko si bil srečen? Koliko jih imaš zdaj, ko te tare nesreča?

Ne išči na tem svetu miru, veselja in sreče! Svet nima teh darov, in ti jih toraj dati ne more. Ni ga pod solncom človeka, da bi bil popolnoma srečen. Berača tare revščina, in kralja teži žeslo. Mirno, veselo in srečno bo naše serce še le takrat, ko bo v Bogu počivalo. —

Šolska roba.

Slovenski pregovori.

Ako ne pomaga desnica, bo li pomagala levica? — Ako ne teče, pa kaplje. — Ako te jedro mika, zgrizi lupino. — Beseda ni konj. — Blago gre gori po niti, doli po vervi. — Bob čez gojzd, močnik do praga. — Bodi v družbi, bodi sam, bodi sramnega te sram! — Bog oblači, Bog prevedri. — Bolje biti nesrečen, kakor neumen. — Bolje danes kos, kakor jutri gos. — Bolje pamet, kakor žamet. — Bolje poštenje, kakor življenje. — Brez glave storjeno, gotovo skaženo. — Brez gnoja ni

prosa. — Brez kvasa kruh ne shaja. — Brez potu ni medu. — Danes meni, jutri tebi. — Denar železne vrata prebije. — Dober prijatelj je bolji, ko denar. — Dobro blago se samo hvali. — Dobro domá, kdor ga ima. — Dobro povesod, naj bolje domá. — Dokler protje mladó, viti lahkó. — Dokler konja lové, ovsá molé. — Dosti psov snedo volka. — Do tretjega gre rado. — Drag kruh, kjer denarjev ni. — Dvakrat se v mlinu pové. — Ena domovina, ena gospodinja. — Enkrat z bitom, enkrat s psom. — Gorjé porednim, blagor dobrim! — Hleb za trebuchom ne hodi. — Jabelko zrelo pade samo. — Kakor dobljeno, tako zgubljeno. — Kakor ogovor, tako odgovor. — Kakor preja, tako platno. — Kakor se posojuje, tako se povračuje. — Kakor si človek postelje, leži. — Kar mačka rodí, miši loví. — Kar mladi ne vejo, stari povejo. — Kar na sercu, na jeziku. — Kar se išče, se najde. — Kar se ne stori, se ne razglasi. — Kar se pri igri dobí, to se pri igri zgubi. — Kar se pri igri dobí, se za uho položi. — Kar se rodí, smerti zori. — Kar se seje, to se žanje. — Kar te ne peče, ne gasi! — Kar visi, naj pade! — Kaša, mati naša. — Kaša, otročja paša. — Kdor dolgo leží, se ga slama derží. — Kdor hitro dá, dvakrat dá. — Kdor jezik ima, v Rim zna. — Kdor laže, ta krade. — Kdor mater ne boga, ga tepe nadloga. — Kdor ne boga, je brez Boga. — Kdor ni bogat, malo ima rad. — Kdor praša, ne zajde. — Kdor za ptujc prime, ob svoje pride. — Kdor se enkrat zlagá, se mu več vera ne dá. — Kdor se kuja, mu je huja. — Kdor zgodaj vstaja, mu kruha ostaja. — Kdor skusi, zna druge učiti. — Kdor tepe, ga tepó. — Kjer ljudje, tam besede. — Kjer osel leží, dlako pustí. — Kjer te ne serbi, ne praskaj! — Kodar solnce teče, kruh se peče. — Kogar piči kača, se bojí martinca. — Kolikor glav, toliko misel. — Kolikor krajev, toliko šeg. — Komur lega dobro dé, malo prida je. — Kopito po nogi, ne noga po kopitu. — Kratka večerja, dolgo življenje. — Krava pri gobcu molze. — Kri ni voda. — Krivično blago, teknilo ne bo. — Kopriva ne pozebe. — Lačen, dober kuhar. — Lenoba gnjusoba. — Leža ne bogati. — Leskova mast čudodelna. — Letal visoko, padel globoko. — Martin v Zagreb, Martin iz Zagreba. — Dobro živeti, dobro umreti. — Miši veseli, ako mačke ni. — Mladost norost. — Moker se dežja ne bojí. — Navada druga natura. — Ni zlató, vse svetló. — Ni nesreče brez sreče. — Obljuba dolg dela. —

Obračaj plajšč po vetru! — Ovca živa, volk sit, skup ne more bit'. — Pijanca se seneni voz ognje. — Po mestih ljudje besede cukré. — Rahla beseda serd utolaži. — Roka roko umiva. — Z dežja pod kap. — Sebi seješ, sebi požanješ. — Se nosi, ko serna, pa nima ne zerna. — Zgodaj v posteljo, zgodaj iz postelje. — Živi prostó, doživiš let sto! — Sila kola lomi. — Siromaštvo, mati zdravja. — Snočnje vode ne izlij, dokler donajše še ni! — Starost ne pride sama. — S trebuchom za kruhom! — Tiček se po perji pozná. — Vsak za se, Bog za vse. — Vsak svoje sreče kovač. — Vsi ljudje vse vedó. — Česar ne vidi okó, serce ne želi. — Česar v glavi ni, peta namesti. —

Opominek za orglavca.

Red za cerkvene pesmi v tem mescu: Za 11. ned. po bink.: Pri darovanji: „Živo verjem, terdno upam!“ (glej Potočnikove sv. pesm.)

Za 12. ned. po bink.: Pri darovanji: Od svetega Lavrenca: „Tebi moja pesem poje!“ (glej Potočnikove sv. pesm.)

Za veliki šmaren: Pri darovanji: „Verni vsi se dans v nebo ozrite!“ (glej Potočnikove sv. pesm.), ali „Za Bogom častimo“ (glej Dolinarjeve pesm. od praznikov.)

Za 13. ned. po bink.: Pri darovanji: Od sv. Roka: „Blagor mu, kdor ljubi brate!“ (glej Potočnikove sv. pesm.)

Za 14. nedeljo po bink.: Pri darovanji: Od sv. Jerneja: „Zvonovi dans lepo pojo.“ (glej Potočnikove sv. pesm.)

Drobtinica iz šolske zgodovine na Krajskem.

V Helfert-ovih obširnih spisih o avstrijskih ljudskih šolah beremo, da je bil na Krajskem neki P. Blaž Kumerdaj, kateri je cesarici Marii Terezii nasvetoval, kako bi se ljudstvo po deželi naj pripravnejše učilo brati in pisati, in sicer po slovenski in po nemški. Temu dobremu nasvetu pa je posebno zavelal neki Martin Jožef Jabacin v novem mestu. Rekel je, da prostemu človeku ne koristi kaj, če zna brati in pisati, temuč mu to ravno toliko tekne, kakor naj boljše jedila

v slabem želodcu. Djal je še: „Dokler so ljudje, tako rekoč, le ene same bukve imeli, so bili skoro vsi pobožni in sveti, — in izgled nekterih prejšnjih cerkvenih učencikov, kateri so svetovali branje in pisanje, posebno branje sv. pisma kerščanskim občinam, dan današnji ne velja“ i. t. d. Zraven takih dokazov pa je Jabacin vendar tudi nasvetoval, kako bi se branje in pisanje po deželi naj hitreje razširilo. Rekel je: „Naj bi se v vsaki fari, kjer je kak zmožin učitelj ali orglavec, odbralo nekaj mladenčev, ki so po 9, 10, 15 in več let stari, ki jih veseli in so zmožni, se kaj učiti. Ti naj bi se samo o nedeljih in praznikih, in kadar bi na polji kakega posebnega dela ne imeli, hodili učiti brati in pisati. Tako naj bi tudi kaplani, kateri imajo večidel mlade fantine za svoje strežeje, jih kterikrat kako uročili brati in pisati. Ko bi se tedaj v vsaki fari vsako leto le šest fantov naučilo brati in pisati, bi jih že samo na Dolenskem prvo leto 360, v prvih desetih letih 3600 brati in pisati znalo, in tako bi se ta znanost vedno bolj razširjala, posebno, če bi starši in gospodarji naj pridnejšim učencem na koncu leta kaj podarili, postavim, kak robec na klobuk i. t. d.“

Tako je modroval Jabacin; toda na Dunaji ga niso kaj poslušali. Prišel je ukaz, da naj se tudi na Krajnskem, kakor po drugih deželah, napravi normalna šola. Prednik pri tej novi šoli pa je postal P. Blaž Kumerdaj, kakor se vidi iz vikšega dopisa od 12. junija 1773.

Dobra tinta.

Na kmetih, kjer se tinta ne dobí lohka na prodaj, je učenik, ako si je ne zna sam narediti, velikokrat v tej zadevi v tesni zadregi. Pa tudi v šoli brez sitnosti ni. Otroci pogosto lažijo med pisanjem sem ter tje, in heracijjo tinto eden pri drugem. Spisi, ki se zlasti za očitne skušnje pišejo, imajo velikokrat zastran neenakosti tinte prav smešne podobe. Eden je spisan rujavkasto, drugi višnjevo, tretji belkasto, četerti černo, pri petem se celó sledi češnjevi sok i. t. d. Prav neprijetno je pregledovati take spise. — Si hočeš, ljubi tovarš, dobro tinto narediti, rabi te le pripomočke, ktere so meni pred nekterimi leti vis. čast. gosp. dekan M. St. iz Štajerskega nasvetovali, za kar jim izrečem tu javno zahvalo! — Vzemi:

16 lotov šišč (türkischen Gallus.)

8 l. vitriola (grünen Vitriol.)

4 l. gume (Gummi arabicum.)

1 l. galuna (Alaun.)

1 l. sladkora (Zucker.)

$\frac{1}{8}$ bokala žganja.

½ bok. vinsk. jesiha (kisa.)

3 ½ bok. vode.

Šiske naj se bolj na debelo stolčejo in z drugimi reči vred v kak pišker v zgoraj omenjeno vodo i. t. d. namočijo. V nekoliko dneh se naredi iz te zmesi kaj dobra črna tinta.

Jos. Levičnik.

Kekljavci.

Vse posebna in nedopovedljivo smešna je izreka čerke **k**, kakoršna se sliši od nekterih koroških Slovencev, pa tudi na Krajskem — v ravno tisti srenji, ki je imela „raganista, da še nikvòlj tac'ga“. Ta zares čudna izreka se imenuje kekljanje. Kekljavec ne izreka čerke **k**, kakor drugi ljudje, temuč nekako utergano prav iz globočine ali dna gerla — blizo tako, kakor se sliši nek podobin glas pri kolcanji, pa tudi v zanikavni besedi „**nak**“ ali **nak-a**. Kdor kekljavca pervikrat sliši, posebno pa če se več kekljavcov hkrat pogovarja ali še celò prepira, ta bi se ne zderžal smeha, ko bi mu šlo tudi za glavo. — Toda vse pripovedovanje o tem le ne dá pravega zapopadka od kekljanja, temuč slišati se mora. Tako tudi le kdor je že sam slišal kekljavca, zamore zapopasti vso smešnost sledeče povesti in resnične dogodbe.

Klanfar.

Enkrat zajde nemšk „vandrovc“ v to kekljavsko stran. Ko se mu srenjska cesta razgubi v več kolovozov in stezá čez dolgo in široko raván, revež ne vé po kateri naprej. Kar zagleda od deleč žensko v zelniku, ki je tam pripognjeno delala in bila po naključbi kekljavka. Začne jo tedaj na ves glas kričaje vprašati: *Is dos der rechte Weg nach Klanfurt?* (Je li to ta prava pot v Celovec?) — Krajska kmetica se ve da Nemca ni razumela — še toliko ne, da le nemško govori; mislila je le, de zavolj oddaljenosti prav ne razloči njegovih besed. Tedaj na ponavljevano prašanje „vandrovca“ tudi ona odgovarja le vprašaje, pa kekljaje: **Kaj?** — **Kakó?** — **Kaj prajš?** — **Te na zastopm,** belj zavé**kaj**, belj! — Vandrovc pa ravno takó njé ni nič razumel, kakor ona ne njega, in se jezi in „fluhta“ ob tla cepetaje, da ne more zvediti, po kateri poti bi šel naprej. Na zadnje le gre iz kolovoza nekaj korakov bliži proti ženski, in še enkrat popraša kričaje na vso priterganico: *Is dos der rechte Weg nach Klanfurt?* Zdaj še le ga je žena razumela — po svojih mislih, in mu odkeklja v odgovor: **Nak**, pr nas nimama neč ne za — **klanfat**.

Abecedar.

Novice.

Poleg izkazka knjig od leta 1860 ima vseučelišče na Dunaji v svoji knjižnici 159,644 zvezkov knjig, v Pragu 126,103 zv.; v Krakovem 102,822 zv.; v Pešti 98,698 zv.; v Padovi 89,497 zv.; v Insbrucku 57,902 zv.; v Gradcu 38,847 zv.; v Lavovu 39,166 zv. — Knjižnica sv. Marka v Mletcih ima 114,280

knj., v Ólomovcu 54,362 zv., v Solnogradu 50,141 zv., v Mantóvi 40,910 zv., v Ljubljani 33,627 zv., v Celovcu 31,627 zv., v Terstu blizu 28,000 zv., v Lincu 26,830 zv., politeknički zavod na Dunaji 26,800 zv., v Kološvaru 13,397 zv., v Gorici 10,001 zv. V Zagrebu ima škofijska knjižnica 24,000 in akademička 18,000 zv. (Napr.)

† Ugasnila je svetla zvezda na slovanskem nebu. 26. junija t. l. je umrl v Pragi P. J. Šafarík, najslavnejši sin matere Slave, kateri je veliko veliko in neutrudeno delal na slovanskem polji.

Iz Krajsne gore. Gotovo je bila do zdaj žalostna naša, ker nismo imeli svojega šolskega časnika. Zdaj pa imamo dobrega „Tovarša“, po katerem se lahko pogovarjamo s svojimi razkropljenimi brati in tovarši, in si prijazno roko podajamo. Iz mnogih krajev nam, ljubi „Tovarš“ prinašaš različne novice, pa tudi veliko drugih reči, ktere so nam učiteljem po deželi zelo potrebne. Naj Ti tudi jaz kaj dopišem, saj vem, da Ti je ljubo in drago, če kaj zveš od svojih gorenških tovaršev.*) — 11. malega serpana je bil za nas kaj vesel in srečen dan. Imeli smo v Gradu, pri bleškem jezeru, učiteljski zbor, kamor se je mnogo učencikov in tudi duhovnih gospodov zbralo. Pogovarjali smo se o teh le rečeh: 1. Kako naj učitelj v šoli z učenci kerščanski nauk ponavlja; 2. katerih ljudi naj se učitelj skerbno ogiba, — s kterimi pa naj se druží. — To so nam naš ljubi gospod dekan Š. V. na tanko razkladali in prav po domače dopovedovali. Po tem pa so nam še gospod grajski fajmošter Š. P. prav ginljivo govorili na serce, in so nas prav po očetovsko podučevali, kako naj se varujemo in ogibamo vseh slabih tovaršij in spačenih ljudi. Vidilo se je, da so te lepe besede ljubega gospoda segale v serca marsikterega učitelja. Tudi smo slišali tukaj še veliko drugih lepih, koristnih naukov, za ktere bodimo vsi prav hvaležni!

Janex Škerbinec.

Iz Krašnje. Ljubi „Tovarš!“ sprejmi za ljubo nekoliko učiteljskih drobtinic, ktere sem pridši v Idrijo v svojo torbico nabral, ter ti jih tukaj prav rad, ko lepo dišeče cvetice za venček podam. — Stara, pa lepa navada je, da imajo rokodelske in tudi druge družbe posebne svetnike in prošnike, h kterim se v potrebah zahtekajo, ter po njih iščejo pri Bogu pomoči v vseh dušnih in telesnih zadevah. Tako imajo idrijski rudarji svoja pomočnika, sv. Ahacija in sv. Barbaro; zidarji imajo sv. Roka, tesarji sv. Vincencija i. t. d. Tudi šolska mladost ni zaostala v tej lepi, kerščanski navadi, — izvolila si je tedaj tudi svetnika v nebesih za svojega varha, prošnika in pomočnika, kakor tudi še posebno sebi v izgled zoper vse napade pohujšljivega sveta. Ta sveti varh ljube šolske mladosti je, kdo drugi, kakor prečisti mladenec, sveti Alojzi. Praznujemo ga 21. rožnika. Po vseh krajih, kjer so učitelji navdani s pravim učiteljskim kerščanskim duhom, zberejo ta dan svoje rejence, in jih slovesno s šolskim banderom peljejo v cerkev k sv. maši. — Posebno slovesen za šolsko mladost in za šolske prijatelje je bil letos ta praznik v Idriji, in sicer toliko bolj, ker je ta dan veliko število šolskih otrok prejelo prvo sv. obhajilo. — Ko zjutraj ob 8. uri šolski zvon otroke v šolo privabi, se podajo iz vseh štirih razredov s svojim banderom v farno cerkev. Naprej grejo deklice, belo oblečene in z lepimi vencí ozaljšane. Za njimi se versté

*) Gotovo prav ljubo! Prosimo večkrat kaj!

Vredn.

dečki, vsi praznični. Ko pridejo v cerkev, se začne sv. maša, katero so sami častiljivi gospod šolski vodja brali. Bil je tudi blagoslov s presv. rešnjim telesom, med sv. mašo pa sv. obhajilo. Ko pri zavzivanji strežnik pozvončka, utihnejo orgle, mašnik se obernejo k šolski mladosti, in ji neizrečeno mično in ginljivo govore na serce. Razkladajo mladim poslušavcom kdo je ta, ktereга bodo ravno kar prejeli, in kako da se morajo od zdaj naprej vsake naj manjše pregrešne prilžnosti ogibati. Povedó jim tudi vse dušne nevarnosti, ktere jih čakajo i. t. d. Res, kamnitno bi moglo biti serce, da bi ne bilo ginjeno pri takem milem govoru. Marsikteri materi se je uternila solzica, ko so otroci združeno ponavljali kerstno objubo in s svojim duhovnim očetom glasno molili tri božje čednosti. — Slava bodi čast. gospodu vodju idrijske glavne šole, ki tako lepo skerbé za pravo srečo svoje šolske mladosti! — Ne morem pa drugače, da tudi nekaj omenim, kar mi pri tej lepi slovesnosti nikakor ni dopadlo, in to je bilo nemško petje. Lepo so peli otroci, posebno lepo tudi ondotni učiteljski pripravniki, toda še veliko lepše in vse bolj ginljivo bi bilo petje, ko bi bili otroci tudi vse razumeli, kar so peli. Peli só: „Komm, o fromme Christenschar.“ Ali ni veliko bolj prijetno za slovensko uho: „Pridi molit, o kristijan!“ Po tem so peli: „Deinem Heiland, deinem Lehrer.“ Tudi ta pesem je prav lepa v Dolinarjevih bukvicah: „Sion, hval' odrešenika!“ — Naj bolj pa se mi je čudno zdelo, ko se pri blagoslovu oglasi nemški „Heilig.“ — Oj lepe in mile slovenske pesmi, kaj ste se vendar zamerile, da vas tu pa tam, kerščanskemu, pobožnemu duhu na škodo, celó v cerkvi ne terpé!

Janez Kogej, učitelj.

Iz Jelšan. Dragi „Tovars!“ Z veseljem Ti povem, da so pri nas ljudje zelo vneti za domačo reč, — in ker imajo že davnej slovensko šolo, je ne bo treba še le zdaj gosp. D. napravljati. Mislimo da gosp. D. še ni kaj šole po deželi obiskoval, ker jih hoče še le zdaj posloveniti. Naj pride med Slovence na teržaško primorje, bo vidil, da imamo po kmetih povsod slovenske šole, ravno tako tudi na Kranjskem. Ako misli gosp. D. še le zdaj po deželi slovensčino vpeljati, naj jo vpelje pri prenapetih nemcih, da si bodo tudi oni en čas z njo glavo belili, kakor smo si jo mogli Slovenci beliti z nemščino. Naši Slovenci zdaj le še po tem hrepené, da bi tudi c. k. vradniki Slovencom po slovenski, v domačem jeziku dopisovali. Da je to resnica, sem se že večkrat prepričal, posebno pa tudi unikrat, ko sem stariše tistih otrok, ki iz šole ostajajo, in tiste ki otrok celó nič v šolo ne pošiljajo, povabil v šolo. Na moje vprašanje, zakaj da otrok v šolo ne pošiljajo, sem sledeče odgovore dobil: „Radi bi deca v šolo pošiljali posebno zato, ker jih po slovenski učite. Zeló nam dopade, da nam fantič ali deklica kaj doma prebere, kar razumemo; ali zdaj imamo dosti opravila po senožetih, in potrebujemo otroke, da nam vodo donasajo, ali male otročiče varujejo.“ Drugi so odgovorili: Pa kaj nam koristi, če znajo naši otroci po slovenski brati, ako pa nam gospodje vradniki po nemški ali laški dopisujejo, ter nobeden ne razume tega! Mi bi radi, da bi nam bila šola na vse strani za dušne in telesne potrebe koristna. Ko bi nam vradniki po domače pisarili, bi nam večkrat dolgo pot in marsikteri krajcar prihranili, ki ga večkrat po 3 ure dalječ kakemu pisarju nesemo, pa še včasí v

svojo škodo. Ravno pretečeni teden je dobil Juri Valenčič iz Novokračine od vikše vojaške vradnije iz Vidma priložne pisma, ktere je mesca junija v Ljubljani nekemu zakotnemu pisarju zročil, da bi mu prošnjo za sina naredil. Plačal je pisarja dobro; ta pa ni družega storil, kakor da je priloge brez prošnje zapечатil, in napis načerkal; in tako, kakor je šlo na pošto, tako je zopet nazaj prišlo.“ Tretji pravi: „Kolikokrat nam kaki pisar vse drugače pismo napiše, kakor mu velimo; ako bi bilo po slovenski, ne bi nas prevaril!“ i. t. d. Vidi se, kako zeló želé, da bi bile pisma, ki se kmetom zdelujejo, slovenske. Rekel sem jim, da se v deržavnem zboru ravno zdaj poganjajo za pravice vseh, toraj tudi za naše. Posebno so bili veseli, ko sem rekel, de se bomo v šoli po kmetih tudi učili kaj od kmetijstva, sadjoreje, čebelarstva, živinoreje i. t. d. „To bi bilo za kmeta!“ so djali, in vsi so poterdili, da je dobro, da deca v šolo hodijo. Obljubili so mi, da jih bodo od zdaj naprej radi pošiljali v šolo; in res, od tistega časa jih imam vedno polno šolo. Prav veseli me, da sem brez vsega kaznovanja in brez velicega truda čez štirideset učencov pridobil. Zahvaliti se pa moram za to tudi našemu prečast. gosp. dekanu, ki so vsi vneti za slovenščino in šolo, in radi v prid šole vse storé, kar koli jih prosim. 29. avgusta bomo imeli učiteljski zbor.*) Z Bogom!

Jelšanski učitelj.

IZ LJUBLJANE. Predzadnje „Novice“ so nam prinesle to le preveselo novico: „Izvedili smo za gotovo, da se bo kerščanski nauk na tukajšnji gimnazii, po izrečenem dovoljenji milostljivega našega knezoškofa gg. dr. Jerneja Vidmar-ja že prihodnje leto v slovenskem jeziku učil, pa da prečastiti katehet g. Jože Marn že tudi v ta namen potrebne učne knjige spisuje. Slišali pa smo tudi, da so svetli knezoškof sami kateheta naše realke prečastitega g. Lésar-ja vprašali, ali ne bi tudi začel kerščanski nauk v domačem jeziku razlagati, v kar se je rodoljubni gospod z velikim veseljem vdal. Razglašaje to preveselo novico ne moremo se zderžati, da bi iz serca ne zaklicali: Živili nam taki verli duhovni gospodje, vredni nasledniki slavnih, skozi svoje dela neumerlih prednikov! Vera in narodnost je pač jedino, kar je Slovencu iz tisučletne nesreče, iz tisučletnega zatertja ostalo; za kar se on že sto in sto let z vsemi močmi, z mečem, umom in s poterpežljivostjo bojuje. Zvesto je vodila naša duhovščina narod v tem svetem boju; in umela mu je to jedino blago do danas, proti vsem viharjem sovražne sile srečno ubraniti in zderžati. Komu se serce ne širi od visokega spoštovanja, od vroče zahvalnosti, čitaje, kako je naša duhovščina v prejšnih temnih časih, kakor veri, tako tudi narodnosti bila jedina podpornica; kako je bila od nekđaj na čelu in začetnica vseh rodoljubnih del; tako je še dan današnji slovenstvu naj terdnejši steber. Tako velja. Nosite tedaj naprej zastavo z napisom: „Bog in narodnost“ in Slovenci vam bomo vselej z verno vdanim, navdušenim sercom nasledovali!“ — „Uč. Tovarš“ tudi prav iskreno deli to preserčno veselje z verlimi „Novicami“, ter iz globočine svojega serca kliče ž njimi: Slava! — pa še toliko bolj, ker se že samo po sebi razume, da se bo zdaj tudi v naših poglavnih šolah kaj spremenilo in na bolje obrnilo. Bog daj srečo!

*) Prosimo, pišite nam, kaj se bote pomenkovali.

Iz Ljubljane. Letošnje zadnje šolske preskušnje so bile v ljubljanskih ljudskih šolah tako le:

- a) v normalni šoli so se začele 25., in so jenjale 29. jul. Iz povabila k preskušnjam se vidi, da

v I. šolskem razredu se je učilo	118 učencov	22 ur na teden,
„ II. „ „ „ „ „	207 „	44 „ „ „ „
„ III. „ „ „ „ „	231 „	44 „ „ „ „
„ IV. „ „ „ „ „	256 „	66 „ „ „ „
„ muzični šoli „ „ „ „	26 „	25 „ „ „ „
„ nedeljski „ „ „ „ „	310 „	9 „ „ „ in
„ preparandii „ „ „ „	20 „	31 „ „ „

Slovenskemu jeziku je bilo v vseh štirih razredih 25 ur na teden odločenih.

- b) V dekliški poglavni šoli pri Ursulinaricah so bile preskušnje 30. in 31. jul.

v I. šolskem razredu se je učilo	244 učenk	50 ur na teden,
„ II. „ „ „ „ „	200 „	25 „ „ „ „
„ III. „ „ „ „ „	172 „	25 „ „ „ „
„ IV. „ „ „ „ „	112 „	27 „ „ „ in
„ ponavljavni šoli „ „ „ „	60 „	28 „ „ „

Slovenskemu jeziku je bilo v vseh štirih razredih kakih 12 ur na teden odločenih.

- c) V mestni šoli za dečke je preskušnja danes 1. avg. Tukaj se je učilo:

v I. šolskem razredu	85 učencov	22 ur na teden,
„ II. „ „ „ „	68 „	22 „ „ „ „
„ III. „ „ „ „	69 „	22 „ „ „ „

Slovenskemu jeziku je bilo v vseh treh razredih 15 ur na teden odločenih.

Učni jezik za vse predmete je bil sploh čisto slovenski.

„Tovaraš“ bi marsikaj omenil od napredovanja ljubljanskih ljudskih šol, vendar bo raje še malo počakal, da bo, kar zadeva slovenščino, kaj več novega in veseljšega povedati mogel.

Iz Ljubljane. Letošnji letopis ljubljanske gimnazije je obdarjen s preznamenitim slovenskim spisom: „Slovnice slovenskega jezika“, kterega je spisal gosp. J. Marn. — Prihodnjič bomo kaj več govorili od tega krasnega sestavka.

Iz Ljubljane. Povedali smo že enkrat, da nabiramo nekaj povestic, pesmic i. t. d. za mladost, in da jih bomo v posebnih zvezkih na svitlo dajali. Danes pa povemo, da se prvi zvezek te mladinske knjižnice že natiskuje, in da bo v sredi tega mesca (avg.) izgotovljen. Imenoval se bude:

„Darek pridni mladosti“.

Obsegal bo precej prav mičnih kratkih in daljših povestic, pesmic in drugih takih spisov za našo mladost, kakoršnih še do zdaj nimamo. Pridjano je tudi nekaj tisknih podob, ktere se prav lepo stikajo s primernimi spisi. Akoravno je že pozno, jih vendar priporočamo vsem gosp. šolskim prednikom, učnikom in vsem mladinskim prijatom, da bi jih kupovali za šolske in druge darila. — Bolj natančno naznanilo teh novih bukvic bo prinesla priloga v „Novicah“.

Iz Ljubljane. — i. — Eno kopo orehov za šolske vakance. — Prišli so prijetni šolski prazniki, kateri bodo z nas trudnih šolnikov stepli debeli šolski prah in odpravili marsikaki madež učiteljske čmernosti in nevolje. Oddahnili se bomo, kakor truden dinar, kateri ves božji dan terdo dela za kosček suhega, črnega kruha in za par grošev, ter se zvečer usede na ljubo domačo klopeco, na katero mu je že tolikrat mila večernica svetila in mu hladila spoteno čelo. — Ljubi tovarši, veselimo se tega terdo zasluženega počitka! Zraven pa tudi skerbimo, da ne bomo pozabili, kaj smo, in kaj tirja od nas naš težavni stan. Mi slovenski učitelji naj bi o letošnjih šolskih praznikih premišljevali in si odgovarjali te le važne vprašanja:

1. Ktere so prave in prve dolžnosti vsakega, posebno pa slovenskega učitelja?
2. Kaj in kako naj bi ljudski učitelj v šoli učil, da bi bila šola pravo vseučilišče za prosto ljudstvo?
3. Kaj je narod, in ktera šola je na pravi narodski podlagi?
4. Kako si učitelj pri vseh zopernostih svojega stanu vedno ohranjuje mirno, zadovoljno in veselo serce?
5. Kako učitelj naj bolje skerbí za svoje dobro ime in za pravo poštenje?
6. Kako učitelj razširja ljubezen do domovine in do maternega jezika?
7. Kako bi se delalo, da bi se šolski nauki pri odrasčeni mladosti prav ukoreninili? *)

*) Kdor bo ktereга teh orehov naj bolje in hitreje stolkel, mu bo „Uč. Tovarska“ ene nove bukvice: „Darek pridni mladosti“ podaril. *Vredn.*

† Ravno kar smo zvedili prežalostno novico, da je prečastiti gospod prošt **Mih. Verne**, slavnoznani slovenski pisavec, umrl.

Imenik visokočast. in čast. g. g. naročnikov. 312. Jan. Mandelc, uč. v Križah. — 313. Mat. Tome, uč. v Skocijanu. — 314. Ig. Križman, uč. v Dornbergu. — 315. Mat. Juh, uč. v Hrenoveah. — 316. Dr. Ant. Murko, nadfajm. in dekan v Hočah. — 317. Fr. Arnuš, kapl. v Hočah. — 319. Lor. Bernik, kapl. v Vodicah. — 320. Pavl. Pfeifer, uč. v Šmartnem. — 321. Greg. Jeger, kapl. v Šmiheli. — 322. Ig. Holcapfel, dekan v Ribnici. — 323. A. Lésar, uč. v realni šoli v Ljubljani. — 324. Jan. Fajdiga, kapl. v Senožečah. — 325. Leop. Božič, uč. v Čubru. — 326. Albin Hofbauer, uč. na Unci. — 327. Jož. Tuma, uč. v Radolici. — 328. Bern. Jevnikar, uč. v Žužemberku. — 329. Jan. Nep. Novak, korar in semeniški vodja v Ljubljani. — 330. Jan. Vračko, poduč. v Mozirji. — 331. Jož. Krašovic, fajm. v Cirklah. — 332. Jan. Juvan, kapl. v Cirklah. — 333. Šim Lomšek, uč. v Cirklah. — 334. Mat. Kuček, uč. v Begnah. — 335. Jern. Brence, duh. v Dutovljah. — 336. Ant. Flis, naduč. v Laškem tergu. — 337. Jož. Kogej, kapl. na Verhniki. — 338. Fr. Germic v Celoveu. — 339. Mart. Tome, kapl. v Teržiču. — 340. Blaž Lenček, kapl. v Šenkocjanu. — 341. Fr. Walter, kapl. v Galici. — 342. Jož. Florjančič, fajm. v Gornjem gradu. — 343. Prečast. ogledništvo ljudsk. šol v Gorici. — 344. V. č. ogledn. lj. šol v Komenu. — 345. V. č. ogl. lj. šol pri St. Petru pri Gorici.

Listnica. Gosp. Fr. Vučniku pri sv. B.: Naročnino za letošnjega „Tovarska“ ste že o novem letu za celo leto plačali, in zdaj ste nam zopet poslali 1. gl. 50 kr. Prosimo, povejte kam z denarjem! — Gosp. Št. D. p. P.: Vaš dopis je prav mičen, škoda, da nam je že prostora zmanjkalo. — Gosp. J. Nadk.: Vaš sostavek je izversten, — vendar bi ga radi na koncu malo odstrigli, če nam dovolite. — Prečast. gosp. M. St. v B.: Naročnino ste imeli že za celo leto plačano, in zdaj ste poslali zopet 80 kr.; kam jih denemo? —

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Natiskar in založnik:
Jož. Rudolf Milic.